

Батюк Р. Б.,
аспірант кафедри менеджменту
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

На даний час світова агропродовольча система характеризується крайньою нестабільністю, кон'юктурою товарних та сировинних ринків не збалансована та формується під впливом невизначеності прогнозів і очікувань дефіциту ресурсів, у багатьох країнах відзначаються економічний і продовольчий кризи. З 2019 по 2020 р. рівень поширеності недоїдання у світі зріс з 8,0 до 9,3% і у 2021 р. досяг 9,8%, при цьому чисельність тих, що голодують, оцінюється в 702-828 млн осіб [1].

Дослідження факторів невизначеності та потенційних загроз, які можуть позначитися на функціонуванні національної агропродовольчої системи, має важливе значення для підвищення стійкості забезпечення продовольчої безпеки шляхом посилення можливостей передбачати та долати ризики. В результаті проведених досліджень визначено глобальні тенденції світової продовольчої безпеки, здатні вплинути на стійкість національної агропродовольчої системи.

Виконаний нами аналіз показує, що в середньо- та довгостроковій ретроспективі глобальна продовольча система функціонуватиме в рамках наступних основних умов.

1. Сільськогосподарське виробництво у світовому масштабі буде збільшуватися впродовж стійкого тренду з 60-х років минулого століття (практично за всіма основними видам продовольства: м'ясо, молоко, зерно, рослинна олія, цукор), попри регулярне виникання кризових явищ економіки. При цьому до 90 % загальносвітового приросту продукції галузі рослинництва до 2030 р. буде забезпечено завдяки підвищенню врожайності, впровадженню інтенсивної техніки та технологій, інвестицій у виробництво та інновації [2].

2. Реальний обсяг міжнародної торгівлі агропродовольчими товарами зростає швидше за виробництво (4–6 % проти 2–3 % відповідно, у середньому за 2005–2022 рр.). Зростає при цьому і питома вага сільськогосподарської сировини та продовольства у світовому експорті товарів (від 7,7 % у 2005 р. до 8,8 % у 2019 р.). Збільшується частка продажу готового продовольства щодо сировини (від 81,5 % у 2005 р. до 85,8 % у 2020 р.). За останні 19 років світова торгівля агропродовольчими товарами зросла майже у 3 рази і становила близько 1,6 трлн доларів США.

3. Аналіз підтверджує, що 14 країн забезпечують 60% світового експорту агропродовольчої продукції (США, Нідерланди, Німеччина, Бразилія, Китай та ін.). При цьому в останні роки спостерігається розширення обсягів торгових

операцій країн, що розвиваються (Бразилія, Китай, Індонезія, Аргентина, Індія), які збільшують експорт. Так, частка Бразилії у 2019 р. щодо 2000 р. збільшилась від 2,8 до 5,2%, Китаю – від 3,0 до 4,9%, Індії – від 1,1 до 2,4%. Основними імпортерами є країни Європи та Азії. Важливо, що світова торгівля значною мірою відбувається у рамках регіональних торгово-економічних спільнот на основі встановлення пільгових тарифних та нетарифних заходів. Найбільші інтеграційні об'єднання забезпечують близько 75 % світової торгівлі агропродовольчими товарами (ЄС – 37,4 %, НАФТА – 15,9%, частка ЄАЕС – 2,8%).

4. Не відбувається декларованої закордонними інститутами (СОТ, ФАО, СБ та ін.) лібералізації міжнародної торгівлі агропродовольчими товарами. Навпаки, розширюється застосування нетарифних заходів та обмежень (з 2000 р. у 3,4 рази – до більш ніж 22 тис. заходів), насамперед санітарних та фітосанітарних, що становлять понад 50 % від загальної кількості. Технічні бар'єри займають до 30 %, а тарифні квоти та кількісні обмеження – 5,8 та 3,5 % відповідно. Так, ставки імпорتنних мит на агропродовольчі товари залишаються вкрай високими з диференціацією по країнах та регіонах.

5. Глобальні товаропровідні ланцюги інтенсивно інтегруються та об'єднуються, у тому числі з компаніями із суміжних галузей. Наприклад, більшість найбільших сучасних виробників насіння спочатку вели операції в хімічній галузі, а три найбільші ("DuPont-Dow", "ChemChina-Syngenta" і "Bayer-Monsanto") фактично сформували домінуючу олігополію на глобальному ринку насіння, обсяг якого до 2025 р. складе 120 млрд доларів США[14]. Дослідження підтверджують, що вже в 70-х роках минулого століття транснаціональні корпорації (ТНК) контролювали 70-80% міжнародної торгівлі в країнах з ринковою економікою, а в 1995 р. 2/3 всього глобального міждержавного товарообігу [3].

Світова торгівля сприяє формуванню глобалізованої економіки та, пов'язуючи попит на продовольство з його пропозицією у всьому світі, дозволяє країнам розширювати свої ринки в тому числі й аграрним підприємствам України. Зростання доходів, збільшення чисельності населення та демографічні зміни, науково-технічний прогрес та політика – це ті фактори, які значною мірою визначають динаміку та структуру світової торгівлі сільськогосподарською продукцією та продовольством, а заходи, що гарантують безперебійне виробництво та переміщення агропродовольчої продукції є ключем до забезпечення стійкості ланцюжка постачання.

Список використаних джерел:

1. Commission acts for global food security and for supporting EU farmers and consumers. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1963 (дата звернення: 10.01.2023).

2. Eating in 2030: trends and perspectives .Barilla Center. URL:<https://www.barillacfn.com/m/publications/eating-in-2030-trends-and-perspectives.pdf> (дата звернення: 12.01.2023).

3. Greer J., Singh K. A brief history of transnational corporations .*Global Policy Forum*.
URL: <https://www.globalpolicy.org/empire/47068-a-brief-history-of-transnational-corporations.html> (Дата звернення: 15.01.2023).

Науковий керівник - **Колодійчук В. А.**,
д-р екон. наук, професор кафедри менеджменту,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького,
м. Львів